Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

DANMARKS STATISTIK.

STATISTISKE MEDDELELSER,

TREDIE RÆKKE, 1STE BIND.

UDGIVET AF DET STATISTISKE BUREAU.

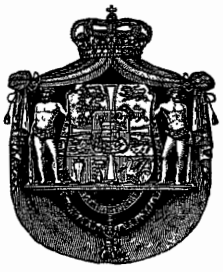

KJÖBENHAVN.

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI.

1879.

I.

Höstudbyttet i Danmark

i Aaret 1877.

I Overensstemmelse med hvad der af det statistiske Bureau var bleven foretaget i 1875 og 1876 med Hensyn til en Konstatering af Höstudbyttet heri Landet for bemeldte Aar*) udsendtes der i November 1877 Schemaer fra Bureauet gjennem Amterne til samtlige By- og Sogneraad med Anmodning om at ville tilbagesende samme inden Udgangen af Marts 1878, udfyldte med nöjagtig Opgivelse af, hvor stort Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land havde været af hver enkelt af de Sæd- og Plantearter, som kunde antages at have væsenlig Betydning ved Bestemmelsen af Störrelsen og Værdien af Hösten i Aaret 1877. De saaledes afkrævede Indberetninger indkom vel ogsaa tildels i Marts Maaned, men 8 Amter indsendte dem dog först i Löbet af April og 2 Amter, 1 jysk og 1 sjællandsk, endog först henholdsvis under 6te Maj og 10de Juli. Det har följelig været Bureauet umuligt at fremme Bearbejdelsen af Indberetningerne mere end sket er, uagtet man har været sig fuldt bevidst, at det i alle Henseender var önskeligt, at Opgjörelsen af Udbyttet af et Aars Höst altid kunde foreligge noget för end det Tidspunkt, da Interessen nærmest er henvendt paa den i fuld Gang værende nye Höst. Man haaber ogsaa, naar Opmærksomheden henledes derpaa, at de enkelte kommunale Raad, efter hvis sene Indberetninger

*) Jfr. Statistiske Meddelelser 13de Bind Side 257—280.

det hele Arbejdes betimelige Fremme har maattet vente, fremtidig ville undgaa enhver Forhaling af deres Bidrag til en saavidt mulig nöjagtig Vurdering af den aarlige Höst. Dennes Opgjörelse maa nemlig altid blive et særlig vigtigt statistisk Foretagende i et Land, hvor som i Danmark Agerbruget spiller Hovedrollen blandt Erhvervskilderne. Efterhaanden som Bevidstheden om Höststatistikkens Betydning bliver almindelig, tör det ogsaa forventes, at Indberetningerne ville i alle Maader blive et saa paalideligt statistisk Materiale, som det overhovedet er muligt at fremskaffe. Forelöbig tör man kun betragte de indhentede Oplysninger som tilnærmelsesvis rigtige. Mange af Indberetningerne have den fuldstændige Paalideligheds Præg, men enkelte skjönnes næppe at være saa nöjagtige, som önskeligt er. I det Hele antages dog saavel By- som Sogneraad at have löst deres Opgave — at bestemme det virkelige Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Land for deres Kreds — saa tilfredsstillende, som man kunde vente efter de Vanskeligheder, hvilke det maa indrömmes, at Opgaven indeholder, om det end forventes, at en længere Tids gjentagne Syslen med Arbejdet efterhaanden vil gjöre det ikke lidet fuldkomnere.

Om Udstrækningen af de besaaede Arealer afgives ligeledes af samtlige By- og Sogneraad Indberetninger til det statistiske Bureau, men de afgives kun hvert 5te Aar. Den sidste Indberetning er fra Aaret 1876, og da der saaledes först i Aaret 1881 vil fremkomme en ny Indberetning, er man nödt til saalænge at benytte Opgivelserne fra 1876, saaledes at i de 5 mellemliggende Aar hver enkelt Kornsort og Kulturplante stadig antages dyrket i samme Udstrækning. Störrelsen af Höstudbyttet for hver Kommune beregnes följelig i Aarene 1876—1880 ved en Multiplikation af det dyrkede Areal i 1876 med det for det foreliggende Aar opgivne Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Land. Dette er naturligvis en Unöjagtighed, men den er dog ikke saa stor, at den forstyrrer de Hovedresultater, som uddrages. Hverken det besaaede Areal i sin Helhed eller det Forhold, hvori Sædarterne dyrkes, forandres nemlig synderligt fra Aar til Aar; det er först efter en længere Tidsperiode, at Agerbrugets Karakter kan have modtaget en betydelig forandret Skik-

kelse. Erindres bör det imidlertid, at det stadig er en Kjendsgjerning, saavel at der Aar for Aar inddrages ny Jord under Agerbruget, som at Dyrkningen af de kostbarere Kornsorter og Vækster udvides i et stærkere Forhold end af de mindre kostbare men haardförere. Höstudbyttet vil altsaa ifölge Beregningsmaaden vise sig noget mindre, end det i Virkeligheden er.

Naar Störrelsen af Höstudbyttet er beregnet, findes Værdien for de Sædarters Vedkommende, hvorpaa der aarlig heri Landet sættes Kapitelstakst, ved efter Omstændighederne at benytte som Grundlag den Takst, der er sat for den paagjældende Egn, eller som danner en Gjennemsnitstakst for hele Kongeriget. For de övrige Planters Vedkommende har man paa forskjellig Maade sögt at komme til Priser, som kunne antages saa nær som muligt at svare til de virkelige Værdier.

Udbyttet af Hösten i 1877 var for hele Landet:

Hvede	1,250676	Td.	til en Værdi af	22,569426	Kr.
Rug	3,990732	—	— —	47,628932	—
Byg	4,983930	—	— —	61,725666	—
Havre	6,496545	—	— —	52,350104	—
Boghvede	246801	—	— —	2,428445	—
Ærter og anden Bælgsæd	381491	—	— —	5,682298	—
Blandsæd til Modenhed	902314	—	— —	8,624297	—
Kartofler	2,154136	—	— —	9,515984	—
andre Rodfrugter . . .	3,290343	—	— —	6,582688	—
Raps	8421	—	— —	235788	—
Agerhö	763026	Læs	á 1000 ℔ —	30,522781	—
Enghö	1,087804	—	— —	25,061064	—

Hvorledes dette Udbytte fordeler sig efter Landets Hovedinddeling i Amter, vil ses af efterfölgende Tabel:

Oversigt over Udbyttet

Amt.	Hvede.		Rug.		Byg.	
	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.
Kjöbenhavns	46067	828741	237310	2,918913	420946	5,379692
Frederiksborg	26527	477211	233327	2,869910	239903	3,065962
Holbæk	117903	2,121069	268702	3,305044	491204	6,277605
Sorö	130226	2,342765	194691	2,395701	417617	5,337149
Præstö	172289	3,068226	193916	2,384249	424463	5,377928
Bornholms	26720	480701	93356	1,109071	76924	937690
Maribo	337126	6,166207	140933	1,847057	437447	5,506491
Odense	119628	2,152094	294214	3,480552	392272	5,036784
Svendborg	125272	2,253646	236581	2,798755	365339	4,690949
Öernes Amter . . .	1,101758	19,890660	1,893030	23,109252	3,266115	41,610250
Hjörring	10070	181175	205315	2,437096	177592	1,990808
Thisted	3533	63569	118367	1,484451	99877	1,127370
Aalborg	4751	84477	236027	2,717513	166618	1,850309
Viborg	3595	65354	260466	2,915934	168643	1,934893
Randers	18461	332119	293317	3,238220	245561	2,995837
Aarhus	29942	538656	310854	3,431827	313102	3,819847
Vejle	64767	1,165159	251920	2,871886	293120	3,414859
Ringkjöbing	3342	60125	239420	3,031061	130324	1,514360
Ribe	10457	188132	182016	2,391692	122978	1,467133
Jyllands Amter . . .	148918	2,678766	2,097702	24,519680	1,717815	20,115416
Hele Kongeriget . . .	1,250676	22,569426	3,990732	47,628932	4,983930	61,725666

af Hösten i Aaret 1877.

Havre.		Boghvede.		Ærter og anden Bælgsæd.		Blandsæd til Modenhed.	
Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.
285850	2,361125	234	2319	33732	502942	22815	222906
322962	2,667654	1438	14248	16895	251897	53789	525523
365536	3,019329	1360	13395	36221	540064	59087	577387
317773	2,624806	772	7651	31762	473569	82274	803813
319912	2,637856	105	1042	56030	842011	70957	691832
155015	1,140912	318	3153	16848	251265	19934	178805
205293	1,769381	60	595	63061	925033	116271	1,149398
381868	3,112236	10650	105536	26962	404784	159843	1,507136
317219	2,585343	4148	41104	36934	550685	95205	897783
2,671428	21,918642	19085	189043	318445	4,742250	680175	6,554583
399490	2,964213	276	2736	2789	41585	16265	141187
231389	1,877599	50	497	14687	218976	24360	223197
377788	2,829183	10586	105009	3327	49596	10787	92468
487979	3,614659	34322	339974	4455	66416	14994	130023
537348	4,363272	14063	139503	5943	88604	23035	218372
583897	4,741244	19309	191544	9575	142762	35789	349658
592618	4,723166	31649	304461	14304	213330	47721	438844
321867	2,771279	35213	374316	1857	27694	30488	293081
292741	2,546847	82248	781362	6109	91085	18700	182884
3,825117	30,431462	227716	2,239402	63046	940048	222139	2,069714
6,496545	52,350104	246801	2,428445	381491	5,682298	902314	8,624297

Oversigt over Udbyttet af

Amt.	Kartofler.		Andre Rodfrugter.	
	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.
Kjöbenhavns	81340	406700	757867	1,515734
Frederiksborg	257290	1,286450	158412	316824
Holbæk	142982	714910	359907	719814
Sorö	60024	300120	183100	366200
Præstö	31362	156808	133781	267562
Bornholms	60831	304155	55998	111996
Maribo	46411	232055	339601	679202
Odense	119999	600000	251989	503978
Svendborg	99203	496010	149625	299252
Öernes Amter	899442	4,497208	2,390280	4,780562
Hjörring	113318	453272	60289	120578
Thisted	103511	414044	30325	60650
Aalborg	271978	1,087912	95970	191940
Viborg	114963	459852	93734	187468
Randers	135464	541856	121831	243662
Aarhus	101677	406708	250430	500860
Vejle	79310	317240	131615	265230
Ringkjöbing	202407	809628	78779	157558
Ribe	132066	528264	37090	74180
Jyllands Amter	1,254694	5,018776	900063	1,802126
Hele Kongeriget	2,154136	9,515984	3,290343	6,582688

Hösten i Aaret 1877 (fortsat).

Raps.		Agerhö.		Enghö.		Den samlede Værdi i Kroner.
Udbytte i Tönder.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Læs à 1000 ℔.	Værdi i Kroner.	Udbytte i Læs à 1000 ℔.	Værdi i Kroner.	
826	23128	61653	2,466108	34281	1,028436	17,656744
370	10360	83495	3,339810	41657	1,249710	16,075559
1260	35280	61399	2,455960	50160	1,504800	21,284657
280	7840	68972	2,758865	26858	805741	18,224220
841	23548	68797	2,751860	35842	1,075245	19,278167
258	7210	29619	1,184760	13698	410940	6,120658
60	1680	71761	2,870440	38119	1,143570	22,291109
2492	69790	66394	2,655753	52571	1,577134	21,205777
1135	31780	59135	2,365385	37313	1,119398	18,130090
7522	210616	571225	22,848941	330499	9,914974	160,266981
58	1624	30502	1,220080	57726	1,154520	10,708874
24	672	14650	586000	36999	739980	6,797005
180	5040	23938	959320	55718	1,114360	11,087127
208	5824	13518	540720	99190	1,983800	12,244917
205	5740	9175	366980	81214	1,624280	14,158445
56	1568	24595	983800	78885	1,577700	16,686174
10	280	41370	1,654800	78595	1,571900	16,941155
158	4424	21203	848140	146667	2,933330	12,824996
"	"	12850	514000	122311	2,446220	11,211799
899	25172	191801	7,673840	757305	15,146090	112,660492
8421	235788	763026	30,522781	1,087804	25,061064	272,927473

Ordnes foran nævnte Planter efter den saaledes udfundne Værdi af Hösten i 1877, altsaa efter deres ökonomiske Betydning i Aarets Agerbrug, faas följende Række:

Hösten af Byg havde en Værdi af	61,7	Mill.	Kr.
— - Havre	52,4	—	—
— - Rug	47,6	—	—
— - Agerhö	30,5	—	—
— - Enghö	25,1	—	—
— - Hvede	22,6	—	—
— - Kartofler	9,5	—	—
— - Blandsæd til Modenhed	8,6	—	—
— - Rodfrugter (undt. Kartofler)	6,6	—	—
— - Bælgsæd	5,7	—	—
— - Boghvede	2,4	—	—
— - Raps	0,2	—	—

Tilsammen indbragte Hösten et Bruttobelöb af henved 273 Mill. Kr., hvoraf godt og vel 160¼ Millioner komme paa Öerne og henved 112¾ Millioner paa Jylland. Da Værdien af Hösten i 1876 beregnedes til en samlet Værdi af 293 Mill. Kr., paa Öerne af 166 Millioner og i Jylland af 127 Millioner, er Resultatet af Hösten i 1877 altsaa en Mindreindtægt for hele Landet af 20 Mill. Kr., for Öerne af 5¾ Millioner og for Jylland af 14¼ Millioner. Dette er dog ikke en Følge af, at Störrelsen af Hösten er mindre i 1877 end i 1876. Det Omvendte er Tilfældet. Af Bælgsæd og Hö er der vistnok i 1877 avlet mindre og af Kartofler endog omtrent ⅕ mindre end i 1876, men Hösten af de övrige Planter, fornemlig af Hvede, Rug og Rodfrugter (undt. Kartofler) har været betydelig större i förstnævnte end i sidstnævnte Aar. Grunden til det ringere Værdibelöb for 1877 maa altsaa söges i Prisforholdene. Disse vare ogsaa meget ringere end for det foregaaende Aar, hvilket tildels forklares ved Kornets simplere Beskaffenhed. Prisforskjellen var pr. Td. for Hvede 1 Kr. 55 Ö., for Rug 2 Kr. 47,6 Ö., for Byg 1 Kr. 29,6 Ö., for Havre 1 Kr. 49,4 Ö., for Ærter 1 Kr. 25 Ö. og for Boghvede 2 Kr. 71,3 Ö. lavere for 1877 end for 1876.

Paa de enkelte Amter fordeler Höstudbyttets Værdi sig saaledes:

Hösten i Maribo Amt	havde en	Værdi	af	22,3	Mill Kr.
— - Holbæk	—	—	—	21,3	— —
— - Odense	—	—	—	21,2	— —
— - Præstö	—	—	—	19,3	— —
— - Sorö	—	—	—	18,2	— —
— - Svendborg	—	—	—	18,1	— —
— - Kjöbenhavns	—	—	—	17,7	— —
— - Vejle	—	—	—	16,9	— —
— - Aarhus	—	—	—	16,7	— —
— - Frederiksborg	—	—	—	16,1	— —
— - Randers	—	—	—	14,2	— —
— - Ringkjöbing	—	—	—	12,8	— —
— - Viborg	—	—	—	12,2	— —
— - Ribe	—	—	—	11,2	— —
— - Aalborg	—	—	—	11,1	— —
— - Hjörring	—	—	—	10,7	— —
— - Thisted	—	—	—	6,8	— —
— - Bornholms	—	—	—	6,1	— —

Tages derimod Hensyn til Landets naturlige Inddeling i Jylland og Öerne, saaledes at man af disse udsondrer de större Öer, bliver Fordelingen af Höstudbyttet efter Værdien følgende:

Paa Jylland kommer et Belöb af	112,7	Mill.	Kr.
— Sjælland (undt. Möen og Samsö) . . .	88,5	—	—
— Fyen (undt. Langeland og Ærö)	34,9	—	—
— Lolland	15,2	—	—
— Falster	7,1	—	—
— Bornholm	6,1	—	—
— Langeland	3,7	—	—
— Möen	2,8	—	—
— Samsö	1,2	—	—
— Ærö	0,7	—	—

Af större Interesse er det dog at se Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land dyrket Areal og pr. Td. Hartkorn paa Ager og Eng. Foretages en Undersögelse i saa Henseende, faas at Gjennemsnitsudbyttet for hele Kongeriget var pr. Td. Land 97 Kr. og pr. Td. Hartkorn 721 Kr., for Öerne henholdsvis 123 Kr. og 769 Kr., for Jylland henholdsvis 74 Kr. og 661 Kr. Ved begge Forhold maa det imidlertid erindres, at Gjennemsnitsudbyttet er et Brutto- og ikke et Netto-Belöb.

I de enkelte Amter var Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land dyrket Areal följende:

Kjöbenhavns	Amt	136 Kr.
Maribo	—	132 —
Frederiksborg	—	129 —
Holbæk	—	129 —
Bornholms	—	126 —
Sorö	—	125 —
Præstö	—	114 —
Odense	—	114 —
Svendborg	—	113 —
Vejle	—	92 —
Aarhus	—	90 —
Randers	—	82 —
Thisted	—	72 —
Ribe	—	72 —
Viborg	—	69 —
Ringkjöbing	—	68 —
Hjörring	—	60 —
Aalborg	—	60 —

En Ordning af Amterne efter Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Hartkorn paa Ager og Eng (for Bornholms Vedkommende reduceret til almindeligt Hartkorn) giver nedenstaaende meget forskjellige Rækkefölge, nemlig:

Bornholms	Amt	1012 Kr.
Frederiksborg	—	993 —
Holbæk	—	870 —
Kjöbenhavns	—	827 —
Ribe	—	812 —
Sorö	—	777 —
Vejle	—	763 —
Maribo	—	738 —
Ringkjöbing	—	702 —
Aarhus	—	690 —
Præstö	—	689 —
Odense	—	678 —
Hjörring	—	666 —
Svendborg	—	661 —
Viborg	—	633 —
Aalborg	—	606 —
Randers	—	572 —
Thisted	—	499 —

Betragtes Landsdelene, da var Udbyttet pr. Td. Land dyrket Areal störst paa Langeland og mindst i Jylland, nemlig henholdsvis 144 Kr. og 74 Kr. pr. Td. Land, og Udbyttet pr. Td. Ager- og Engs-Hartkorn störst paa Bornholm og mindst paa Ærö, nemlig henholdsvis 1012 Kr. og 483 Kr. pr. Td. Hartkorn. Det Nærmere ses af følgende Oversigt:

	Gjennemsnits-udbytte pr. Td. Land.	Nr. i Rækkefölge.	Gjennemsnits-udbytte pr. Td. Hartk.	Nr. i Rækkefölge.
Sjælland	127 Kr.	4.	822 Kr.	3
Möen	114 —	6.	688 —	7
Samsö	111 —	8.	725 —	5.
Bornholm . . .	126 —	5.	1012 —	1.
Lolland	128 —	3.	716 —	6.
Falster.	141 —	2.	789 —	4.
Fyen	112 —	7.	664 —	8.
Langeland . . .	144 —	1.	836 —	2.
Ærö	98 —	9.	483 —	10.
Jylland	74 —	10.	661 —	9.

Da af Sædarterne de 4 Kornsorter Hvede, Rug, Byg og Havre have en overvejende Betydning i Danmarks Agerbrug, meddeles fremdeles for disses særlige Vedkommende efterstaaende Oversigt, som udviser, hvormeget Gjennemsnitsudbyttet i Fold har været af dem pr. Td. Land i hvert enkelt Amt:

Gjennemsnitsudbytte pr. Td. Land:

Amt.	Hvede. Tönder.	Rug. Tönder.	Byg. Tönder.	Havre. Tönder.
Kjöbenhavns	11,7	12,4	11,9	12,4
Frederiksborg	11,5	11,6	9,7	11,6
Holbæk	12,0	11,8	10,5	12,2
Sorö	11,3	11,5	10,5	11,8
Præstö	11,1	11,1	10,0	10,8
Bornholms	10,8	11,0	9,8	12,1
Maribo	12,2	12,2	9,4	12,0
Odense	10,8	10,5	9,2	10,5
Svendborg	11,0	10,4	9,2	10,3
Öernes Amter	11,5	11,3	10,0	11,4
Hjörring	6,6	6,1	7,1	7,4
Thisted	8,8	8,4	7,7	7,2
Aalborg	8,4	7,1	6,2	6,8
Viborg	7,5	7,0	6,6	7,8
Randers	9,7	8,4	7,6	9,6
Aarhus	9,2	8,4	8,0	9,4
Vejle	9,9	7,8	8,5	10,0
Ringkjöbing	8,1	6,1	6,6	7,5
Ribe	8,9	5,9	7,1	8,7
Jyllands Amter	9,2	7,2	7,4	8,4
Hele Kongeriget	11,2	8,7	8,9	9,4

Af det med disse Hovedkornsorter besaaede Areal indvandtes i 1877 i Gjennemsnit for hele Landet 101 Kr. pr. Td. Land, paa Öerne 129 Kr., i Jylland 78 Kr. Höjst stod Maribo Amt med et Gjennemsnitsudbytte af 149 Kr. pr. Td. Land, lavest Aalborg Amt med 65 Kr. pr. Td. Land.

Gjennemsnitsudbyttet pr. Td. Land af de med de 4 Hovedkornsorter besaaede Arealer viser sig i de enkelte Amter at være följende:

Maribo	Amt	149 Kr.
Kjöbenhavns	—	141 —
Holbæk	—	135 —
Sorö	—	134 —
Præstö	—	128 —
Frederiksborg	—	121 —
Svendborg	—	118 —
Odense	—	117 —
Bornholms	—	116 —
Vejle	—	92 —
Aarhus	—	89 —
Randers	—	88 —
Ribe	—	80 —
Thisted	—	76 —
Ringkjöbing	—	72 —
Viborg	—	68 —
Hjörring	—	66 —
Aalborg	—	65 —

Foretages en Undersögelse af det samme Forhold med Hensyn til de foran nævnte geografiske Dele af Landet, faas efterstaaende Resultat:

Paa	Falster	indvandtes	pr. Td. Land . . .	158 Kr.
—	Langeland	—	— . . .	150 —
—	Lolland	—	— . . .	145 —
—	Sjælland	—	— . . .	133 —
—	Möen	—	— . . .	122 —
—	Bornholm	—	— . . .	116 —
—	Fyen	—	— . . .	115 —
—	Samsö	—	— . . .	104 —
—	Ærö	—	— . . .	93 —
i	Jylland	—	— . . .	78 —

Det statistiske Bureau i Begyndelsen af Avgust 1878.

Marius Gad.